

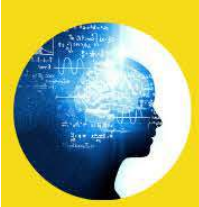
УДК 811.161.2'28(477.81/.82)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2\(20\)-149-165](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-149-165)

Костусяк Дмитро Миколайович аспірант кафедри української мови та лінгводидактики, Волинський національний університет імені Лесі Українки, вул. Винниченка, 30А, м. Луцьк, 43005, тел.: (095) 226-44-16, <https://orcid.org/0009-0000-2322-9981>

ГРАМАТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ КЕРОВАНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ В ЗАХІДНОПОЛІСЬКОМУ ДІАЛЕКТНОМУ АРЕАЛІ

Анотація. У статті визначено граматичну своєрідність керованих членів речення, які схарактеризовано на матеріалі діалектного зв'язного мовлення жителів західнополіського ареалу й у контексті літературних відповідників. До низки диференційних ознак, що вказують на спорідненість аналізованих синтаксичних одиниць із традиційно виділюваними в сучасній граматиці, зараховано одnobічний підрядний зв'язок, вираження об'єктних, суб'єктних, адресатних, інструментальних і локативних відношень та експлікацію відмінковими й прийменниково-відмінковими формами. Акцент на місці аналізованих компонентів у структурі речення та розмежуванні безпосереднього й опосередкованого керування послуговував передумовою для вияву низки їхніх особливостей. У західнополіському говірковому синтаксисі керовані лінгвальні елементи часто перебувають у передприсудковій сфері, що сприяє їхньому комунікативному наголошенню. Зосередження уваги на морфологічних засобах експлікації додатків послуговувало передумовою розмежування зазначених науковцями синтетичних форм і тих, які доповнюють окреслені в лінгвістичній літературі варіанти. В аспекті анормативності / нормативності проаналізовано аналітично марковані додатки, окреслено специфічні прийменниково-відмінкові форми, притаманні західнополіському діалектному мовленню. Наголошено, що в говірковому матеріалі прийменники часто зазнають фонетичної модифікації порівняно з унормованими варіантами. Виявлено усічення службових слів у (в), на. З'ясовано, що, крім іменників, зв'язок керування часто реалізують особові займенники, функціонування яких зумовлено особливістю аналізованого матеріалу. Його специфіку віддзеркалює також наявність однорідних додатків і дублювання тих

самих слів, що виконують кумулятивну й актуалізаційно-семантичну функції, передають різний модальний план оповіді й реалізують комунікативно-прагматичні інтенції.

Ключові слова: діалект, синтаксис, синтаксичний зв'язок, підрядний зв'язок, керування, керовані члени речення, додаток, семантико-синтаксичні відношення, прийменник, іменник, займенник, дієслово, частини мови, відмінок.

Kostusiak Dmytro Mykolaiovych Postgraduate student of the Department of Ukrainian Language and Linguodidactics, Lesia Ukrainka Volyn National University, 30a, Vynnychenko St., Lutsk, 43005, tel.: (095)226-44-16, <https://orcid.org/0009-0000-2322-9981>

GRAMMATICAL ORGANIZATION OF GOVERNED SENTENCE MEMBERS IN THE WEST POLISSIAN DIALECT AREA

Abstract. The article identifies the grammatical peculiarity of governed sentence members, characterized based on the material of dialectal connected speech of residents of the Western Polissian area and in the context of literary counterparts. Among the distinctive features indicating the relatedness of the analyzed syntactic units with standardized units, one-sided subordinate connection, expression of objective, subjective, addressee, instrumental, and locative relationships, as well as the specification by case and prepositional-case forms, are included. Emphasis on the position of the analyzed components in the sentence structure and the differentiation between direct and indirect governance served as a prerequisite for identifying several of their features. In the Western Polissian colloquial syntax, governed linguistic elements often occur in the preverbal domain, contributing to their communicative emphasis. Focusing on the morphological means of specifying objects served as a prerequisite for distinguishing between the synthetic forms identified by scholars and those complementing the outlined linguistic literature variants. Analytically marked additions were analyzed in terms of non-normativity/normativity, and specific prepositional-case forms characteristic of Western Polissian dialectal speech were identified. It is emphasized that in colloquial material, prepositions often undergo phonetic modification compared to standardized variants. Truncation of function words in and on was identified. Besides nouns, personal pronouns often implement the governance link, the functioning of which is determined by the peculiarity of the analyzed material. Its specificity is also reflected in the presence of

homogeneous additions and the duplication of the same words, performing cumulative and actualizing-semantic functions, conveying different modal plans of the narrative, and implementing communicative-pragmatic intentions.

Keywords: dialect, syntax, syntactic connection, subordinate connection, governance, governed sentence members, object, semantic-syntactic relations, preposition, noun, pronoun, verb, parts of speech, case.

Постановка проблеми. Упродовж тривалого часу не втрачають актуальності праці, присвячені вивченню говіркових одиниць у площині текстоцентризму та різновекторності наукової інтерпретації. Їхню значущість визначає акцент на живому діалектному мовленні як цінному корпусі фактичного матеріалу, що дає змогу з'ясувати своєрідність тієї чи тієї говірки, діалекту або наріччя загалом. Мовну оригінальність виявляє західнополіський ареал, який неодноразово аналізували з огляду на діахронію та синхронію, парадигматичні ознаки та синтаксичні зв'язки, територіальні межі, взаємодію з іншими говірковими групами та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сучасного західнополіського діалектного простору значною мірою зорієнтоване на вияв його фонетичних, лексичних, фразеологічних, словотвірних та морфологічних особливостей. Такі аспекти знайшли віддзеркалення в численних лінгвістичних напрацюваннях українських науковців. У діахронії фонетичну систему Поліського територіально-мовного простору докладно простудіював В. П. Мойсієнко [1]. Особливості фонетичної системи сучасних говірок Західного Полісся визначили Ю. В. Громик [2; 3], І. М. Дружук [4] та ін. Дериваційні ознаки західнополіського говору ґрунтовно схарактеризував Г. Л. Аркушин [5]. Різномасштабним є лінгвістичний доробок, присвячений опису діалектної лексики зазначеного ареалу [6]. Заслужують на увагу комплексні дослідження, пріоритетність яких визначає акцент на фонетичних, морфологічних і лексичних ознаках говірок Західного Полісся [7]. Аналізуючи діалектні одиниці в кількох мовних площинах, науковці, окрім записаних від респондентів зв'язних текстів, неодноразово брали за основу фольклорні джерела [8] та художні твори [9]. Ці та низка інших теоретичних напрацювань засвідчують, що у сфері зацікавлень лінгвістів значно рідше перебувають локально марковані синтаксичні одиниці. За слушним спостереженням Г. Л. Аркушина, «вивчення говіркового синтаксису стоїть на нижчій сходинці серед усіх мовних рівнів» [10, с. 7]. З-поміж невеликого обсягу студій, у яких з'ясовано специфіку регіонально маркованих синтаксичних елементів, доречно

згадати публікації Г. Л. Аркушина [10; 11, с. 120–136], Г. Вовченко [12], Ю. В. Грицевича [13], Н. Б. Литвинової [14] та ін. Високо поцінуючи доробок лінгвістів, зазначимо, що західнополіський діалектний синтаксис опрацьований недостатньо. У зв'язку з цим виникла потреба всеохопного дослідження різних за статусом одиниць указанного мовного рівня не тільки в контексті їхньої синтаксичної своєрідності та морфологічного вираження, а також у комунікативно-прагматичному, інтенційно маркованому, модальному, лінгвостилістичному та інших аспектах. Такої інтерпретації потребують зокрема й керовані компоненти, представлені в західнополіських говірках.

Мета статті – з'ясувати граматичні особливості керованих членів речення в спонтанному мовленні діалектоносіїв Волинського й Рівненського Полісся, Підляшшя та Берестейщини, вирізнити й проаналізувати додатки, що за морфологічними ознаками відрізняються від унормованих форм, схарактеризувати їх у контексті безпосереднього (безприйменникового) та опосередкованого (прийменникового) синтаксичного зв'язку й семантичних відношень, а також частиномовної належності опорних членів речення.

Виклад основного матеріалу. Лінгвоареальний підхід до вивчення діалектних текстів дає змогу описати мовлення поліщуків з огляду на живий комунікативний процес і виявити синтаксичні одиниці, відмінні від шаблонних літературних фрагментів. За слушними спостереженнями Г. Л. Аркушина, «розповіді діалектоносіїв – це одне широке повідомлення, з якого важко виділити, де прості, а де складні речення» [11, с. 120]. Солідаризуючи з міркуваннями дослідника про складність членування усного зв'язного мовлення, усе ж намагатимемося проаналізувати керовані члени речення, що вияскравлюють специфіку говіркового синтаксису. Перебування зазначених одиниць в однобічному підрядному зв'язку з опорним словом часто слугує передумовою того, що в науковій літературі їх зазвичай досліджують у межах словосполучень. На нашу думку, однобічна спрямованість керованих компонентів не стоїть на заваді їхнього вивчення як членів речення, що дає змогу зацентувати не тільки на формально-синтаксичних зв'язках, семантико-синтаксичних відношеннях та виражальних морфологічних засобах цих другорядних одиниць, а й принагідно схарактеризувати їх у контексті інтенційності, комунікативно-прагматичного потенціалу, за деяких контекстуальних умов ще й з огляду на емоційність, оцінність, експресію.

Як відомо, в українській літературній мові звичним для додатків є підпорядкування переважно дієслівному присудкові, перебування в

постпозиції щодо нього, вираження безприйменниковою та прийменниково-відмінковою формою знахідного відмінка, що реалізує об'єктні відношення, становить центр морфологічного вияву й відповідно до значеннєвих параметрів лексем збігається з грамами називного чи родового. У спонтанному мовленні жителів Волинського й Рівненського Полісся та Підляшшя керований компонент часто перебуває в передприсудковій сфері, що дає змогу зробити його комунікативно значущим. Меншою мірою таке явище характерне для усної комунікації діалектоносіїв берестейсько-пінських говірок. Наприклад: *'кони |вегнали^e і нас ту|да за|гал-и^e / и |шо-|хоч' ро|б'е* (15, с. 14); */ гри|би |барVo |а л'уб|л'у /* (16, с. 24); *ко|л'іс' / то на |ко|жне с'|в'ато п'іро|г'і нек|л'і* (17, с. 161); */ на-|йу|рйа в нас ро|су зби|райут' //* (18, с. 400). У поданих конструкціях підпорядковані дієслівному присудкові додатки – сильнокеровані члени речення, оскільки їхнє функціонування обов'язкове, а вилучення стає передумовою руйнування не тільки структури реченнєвої побудови, а і його комунікативно-інформативної організації. Акцент на формальній репрезентації аналізованих компонентів дає змогу вказати на їхній безпосередній (безприйменниковий) зв'язок з опорним словом. Зосереджуючи увагу на морфологічних засобах вираження керованих одиниць у говірках Волинського й Рівненського Полісся, Берестейщини та Підляшшя, нагадаємо, що досить докладний опис парадигматичних ознак іменників запропонували Г. Л. Аркушин [11, с. 86–92], Р. С. Зінчук [19] та ін. Зокрема, Р. С. Зінчук, опрацювавши значний корпус говіркового матеріалу, виділила 27 словозмінних типів, 43 підтипи та 2 граматикалізовані парадигми [19, с. 7]. Зазначені науковцями форми знахідного відмінка, що реалізують безприйменникове керування, простежуємо й ми в досліджуваному матеріалі, наприклад: */ ну-|ї вс'іх л'у|деї* (указівним пальцем показує) *ти|талис'а* (рукою підтверджує запитання) */ чи вкра|йіниці' чи |руск'ії?* (15, с. 272); *і-|во|ни^e |будут' уби|вати^e л'у|деї //* (15, с. 292); *// бо ж та|к'и бу| пан / |шо на|ма|у л'у|деї тих жен|цве| /* (17, с. 69); *а-|сал|дати |к'ін'ми |йїздили |йїх шу|кали вига|н'ели л'у|деї /* (18, с. 464); *а |хто-|то зро|бив? / |н'імец'ч'!* */ |сколо|тив |л'уде / |шо |сколо|тив |л'уде //* (16, с. 48); *// то |та|а |ба|пка |ду|жо ра|туйе л'у|деї //* (16, с. 178); *а-|зна|єте / |н'імец |поза|б'і|ра|у |с'тарших л'у|д'ї /* (16, с. 148); */ і-|вуз'|м'іте |тийі л'у|д'ї* (16, с. 136). Водночас дібрані реченнєві конструкції з іменником *люди* засвідчують, що деякі його формальні вияви в знахідному відмінку доповнюють окреслені в лінгвістичній літературі варіанти. У говірковому мовленні західнополіського ареалу домінує виявлена й схарактеризована науковцями форма *л'у|деї* [20, с. 91]. В українських говірках Підляшшя

натрапляємо на варіант *л'у|деї* та близький до нього фонетичний еквівалент із наголошеним другим складом *л'у|д'її* (*л'у|д'ї*), які функціують паралельно з описаною формою *л'уде* [20, с. 100; 11, с. 92].

У заперечних конструкціях за додатками з об'єктним значенням закріплена безприйменникова форма родового відмінка. Досліджувані тексти засвідчують, що цю сферу заповнюють мовні одиниці, для яких характерний різний вияв навіть у межах тих самих лексем. Наприклад, у мовленні одного респондента з Підляшшя простежуємо два варіанти іменника *гроші*, підпорядковані предикативі стану *нема*, пор.: // *а|йа ка|жу в_нас з|наєте г|рошеї не|ма* / (16, с. 370) і / *в_нас г|рош'ї не|ма* / (16, с. 370). Принагідно уточнимо, що субстантиви зазначеного різновиду перебувають в об'єктних семантичних відношеннях, коли крім них, у реченні є прийменниково-відмінкові форми родового. У поданих попереду конструкціях сферу суб'єктності заповнює сполука *в_нас*. Якщо ж таких одиниць немає, то безприйменниковий родовий слугує засобом експлікації керованого члена речення із суб'єктним значенням, про що йтиметься далі. У підляському комунікативному просторі варіант *г|рош'ї* виконує роль маркера додатків в інших загальнозаперечних структурах, а також функціонує як форма знахідного відмінка у висловленнях стверджувального різновиду, пор.: / *в'іно|ват муї де|с'атн'ік ка|жу г|рош'ї* / *не_ода|йе* / (16, с. 414); *і_вс'ї клал'ї г|рош'ї* // (16, с. 144); / *то та|к'її г|рош'ї там за|роб'ят* / (16, с. 214). Субстантив *г|рош'ї* слугує виражальним засобом керованих членів речення у стверджувальних реченнях говірок Волинського Полісся й Берестейщини. У цій позиції перебувають і варіанти *г|роши*, *г|рошиї*. Наприклад: / *шоб ва|ди наб|ратиє і|кедала г|рош'ї ту|да* / *в_ко|лод'аз'* // (15, с. 136); *г|роши заробл'алиє* / (15, с. 234); // *бат'ко там найшов ку|ни|ц'ї миє йї заб'їєм* / *матим г|рошиї* // (15, с. 180); / *г|рош'ї пошчи|тайу ї_рости|шус'* // (18, с. 168); / *зби|рал'ї г|рошиї* (помах) / *хо|д'іл'ї* (помах) *ето вже го|дов д|вацят' хо|д'іл'ї* (помах) *ба|би зб'їрал'ї г|роши на_церкву* // (18, с. 32).

Зорієнтованість на семантику та прийменниково-відмінкові форми додатків дає змогу окреслити й інші своєрідні варіанти, що виявляють відхилення від літературних норм. Зокрема, у волинсько-поліських говірках натрапляємо на підпорядкований присудковому дієслову *га|дати* об'єкт оповіді у знахідному відмінку з прийменником *в* (*в_карти*): *то вел'миє во|на бу|ла та|ка шо в_карти га|дала* / *во|на бо|гатайа* / *бо|гато з|нала вс'о|го* (15, с. 14). Натомість його літературний відповідник представлений граемою місцевого зі службовим словом *на*: *гадати на катах*. Простежуємо також

функціонування прийменника *на* як корелята *про* в межах кодифікованих форм, що перебувають в об'єктних відношеннях: / *ви́думала на́ мене та́ке* / *дурни́ць у!* / (15, с. 486). Функціонування прийменника *на* замість *в* відбувається в додатках, підпорядкованих безособовим предикатам: // *йак с'тало гри́м'іти* // *у́дарило на́ ту ко́пиц'у* / *то д'івчину ви́к'інуло ме́труу́ п'ят'* / *іс_ко́пиц'і* / (15, с. 188). Стосунок до моделювання об'єктних відношень виявляє й фонетично модифікований службовий компонент *зу*, наприклад: / *и_со́бака зу_мнойу пу́шов* / (нерозбірливо) // (15, с. 320). У комунікативному просторі підлящуків натрапляємо на керований член речення, що функціонує в заперечних конструкціях і модельований відносним займенником *ч'ім* у місцевому відмінку та службовими одиницями, зокрема часткою *ни* й прийменником *оп*: / *там ха́з'аїст_вовали́ ал'е ни_оп_ч'ім ни_д'бали* // (16, с. 74). Принагідно зазначимо, що в сучасній лексикографії окреслено прийменник *об* як застарілий варіант, використовуваний «для означення: а) предмета чийх-небудь турбот, прохань, переживань і т. ін.; про; б) явища, події і т. ін., що є причиною якоїсь дії» [21, с. 796].

Додатки, які реалізують об'єктні відношення, перебувають у підпорядкуванні не тільки дієслів, а й предикативних прислівників: // *ко́р'о_вам с'і́на ж т'реба* // (17, с. 40); / *т'реба со́ломи на стри́ку* (16, с. 314); / *о!* / *то ко́л'іс' т'реба* / (16, с. 342). У поданих конструкціях виділені мовні одиниці мають супровідну квантитативну семантику, що впливає на форму їхнього вираження (ідеться про родовий відмінок). В інших випадках керовані члени речення, які репрезентують об'єктні відношення, експліковані субстантивами в знахідному відмінку: *т'реба ти_ос'і* (розвела руки) / *шо на_ко́леса* / *о* / (15, с. 204); *До П'інс'ка йі́здил и куп'л'і́т'і ко́му шчо т'реба* / (17, с. 54); / *а там т'реба ж і́ л'он* / *бо із л'ону ж'і́л'і* / (17, с. 64). У берестейсько-пінських говірках натрапляємо на субстантивовані прикметники, що в знахідному відмінку множини корелюють не зі звичною для назв істот формою родового, а з називним відмінком: // *а ото_то вже (помах)* // *та́кийі ге / таки шо / моло́дийі т'реба* / *да / да / да_грамотни* / *да* / (18, с. 242).

У досліджуваному матеріалі об'єктні компоненти, виражені прийменниковим знахідним відмінком, також залежать від прикметникових предикатів. Наприклад: / *з_найете* / *йа не_мо́гу хо́дити* (подивилася вниз на свої ноги) / *йа на_но́ги бол'на́йа* (зморщилася) (15, с. 98). Як відомо, сполука *хворий на* унормована в українській мові, проте аналізований прикметник для реалізації свого змісту потребує уточнювального субстантива на позначення недуги (*хворий на ковід, грип*), а не частини тіла людини. З огляду на це

літературним корелятом аналізованої структури є речення *У мене болять ноги*, де субстантив *ноги* хоч і має узагальнене значення об'єкта, проте виражений не притаманною йому грамемою називного. Прийменниково-відмінкове маркування додатка як засобу удокладнення змісту предикативного компаративного прикметника представлене у висловленні / *мож'є хто бл'ишче там був ба'гач':є на_гроши* / (15, с. 158). В українській літературній мові такого конкретизатора не використовують, якщо йдеться про фінансові питання.

Від дієслів конкретної фізичної дії залежать додатки, які перебувають в об'єктних відношеннях і виражені безприйменниковим давальним відмінком. Їхнє маркування часто пов'язане з особовими займенниками, що виявляють фонетичну неоднорідність. Зокрема, у волинсько-поліських говірках домінує нині унормована форма *ме'н'і*: // *йак впи'рот при'ходе'ла хо'де' к'умо по'можеш ме'н'і / по'лоти* // (15, с. 212). У берестейсько-пінському ареалі натрапляємо на варіант *мн'і*: *прийїж'з'айут' д'іти / по'ма'га'ют' мн'і / але вже в_мене го'да та'к'йї* (підняла голову) (18, с. 70). Продуктивність виявляє сполука *прийменник для* + субстантив у родовому відмінку, що корелює з проаналізованими формами давального, наприклад: / *по'ма'гала йа і: м'їй брат / и по'ха'з'а'їству* (рух рукою) *дл'а 'бат'ка 'матера* (кивок головою) / (18, с. 94); / *то_й'а / до_те'їй 'т'от'і* (руками праворуч) *по'їйду с_ко'билк'ейу^{da} / да по'мо'жу дл'а 'йейі шо* (18, с. 232).

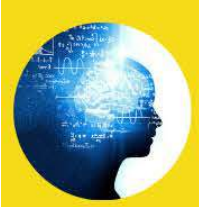
Важливо звернути увагу на прийменниково-відмінкові сполуки з прийменником *к*, які моделюють одиниці з дихотомією субстанційних відношень. Ідеться про члени речення, що поєднують об'єктний і локативний зміст, доказом чого вважаємо їхнє підпорядкування дієсловам зі значенням просторового переміщення, з одного боку, та маркування субстантивами зі значенням особи за родинними стосунками, професією, родом діяльності – з іншого: / *бол'ний с'є'час вас зв'є'з'ом вас к_вра'чу* // (16, с. 402); / *так с'разу при'їхал'и ку'да? (рукою від себе) / к_о'ц:у к_мат'ер'і* / (18, с. 478). У реалізації такого самого функційного потенціалу, проте з указівкою не на кінцевий, а початковий пункт руху бере участь аналітична форма родового відмінка з прийменником *уд* / *от^o*, засвідчена в підляських говірках: [І без молодого їде в церкву?] / *без моло'дого // а_моло'дій вже уд_себе одій'ж:а'їє на_ко'тору го'дину там вже 'бат'ушка с'каже ви'нец' / ну то на_туйу вже / о /* (16, с. 252); / *вже до_церкви 'йххал'і / вун от^o_себе 'йКде / а_вже моло'да'я от^o_себе 'йКде* // (16, с. 380).

Ужиті в комунікативному просторі діалектоносіїв прийменники часто зазнають фонетичної модифікації. Крім поданих попереду *уд*, *от^o*,

роль еквівалента від виконує службова одиниця *вод*: / ну во¹во // пуг¹нав в¹ко¹н¹ц¹'і / бо¹ш вже там¹ буде де схв¹атис¹'а **вод дош¹чу** // ко¹пици¹ йес¹'а // (15, с. 188). До прийменників, що маркують керовані члени речення й водночас зазнали фонетичних змін, також належать *пуд* і *спуд*, літературні кореляти яких відповідно – *під* та *з-під*: / йо¹го **пуд**¹рук¹'і схв¹атил¹'і / на¹ под¹вурок¹ вив¹'ел¹'і / (16, с. 410); / а¹бо вже л¹'агає с¹пати / шче от¹тойе ми робил¹'і / име¹на / на¹пише х¹лопц¹'у так / на¹карточк¹'і і кла¹де **пуд**¹подушк¹'у / і¹рано вже вста¹йє і так вже вит¹'агає **спуд**¹подушк¹'и тий¹і им¹'е¹на з¹начит / ну йа¹коє вит¹'агне / ну так вже¹ буде му¹жик назив¹атис¹' // (16, с. 248).

Звичною для діалектного мовлення, як і для літературної мови, є лівобічна позиція керованих членів речення, що перебувають з опорним словом у суб'єктних відношеннях. У говірковому матеріалі такі синтаксичні одиниці виявляють незначну фонетичну й морфологічну своєрідність. Серед доміантних слід назвати безприйменникову форму давального відмінка, часто представлену займенником *мн'і*, паралельно з яким у підляському мовленні натрапляємо на *мн'Е*, наприклад: // зач¹н¹'ус¹'а / **мн'і**¹душно / ок¹но оч¹н¹'у / (15, с. 274); ку¹л¹'ко **мн'і**¹бу¹ло л¹'ім? / д¹вацит¹'п¹й¹того¹ го¹да / (рух правою рукою) (18, с. 74); / то **мн'і**¹д¹обре з¹нани лу¹цк / (16, с. 262); / би¹ло **мн'Е**¹тог¹ди шес¹'нанцит¹'мо¹же с¹'ім¹'нанцит¹'рдк / (16, с. 348). Значно рідше діалектоносії використовують прийменниково-відмінковий еквівалент, модель якого – *для* + родовий відмінок іменника чи займенника: / і **дл'а**¹**мн'е**¹зро¹'б¹іло¹'с¹'а л¹'еп¹'ш¹'ей / (16, с. 324). У суб'єктній сфері виявляємо також субстантиви в родовому відмінку з прийменником *в*, який іноді зазнає усічення, що слугує передумовою кваліфікації аналізованих додатків як членів речення, поєднаних з опорним дієсловом не опосередкованим, а безпосереднім зв'язком, наприклад: / **ме¹не**¹ко¹зочка би¹ла / (18, с. 42). Досліджуючи автентичні фольклорні тексти західнополіських говірок, Ю. В. Грицевич помітив, що «досить послідовними (з перевагою в підляських говірках) виявились безприйменникові конструкції знахідного або давального відмінка, яким у літературній мові відповідають сполучення прийменник *у (в)* + родовий відмінок, на зразок, *у мене болить зуб, у нього померла жінка*» [13, с. 7]. Зазначену науковцем закономірність, хоч і не послідовно, виявляємо й у зв'язних текстах діалектоносіїв, пор.: / ко¹лис¹'**ме¹не**¹оч¹'і бол¹'іли / (с. Розничі, Маневицький р-н) (15, с. 334) і / в¹**ме¹не**¹с¹'тали оч¹'і бол¹'іти сил¹'но (15, с. 122); // а¹та¹ка тер¹ниц¹'а / в¹**ме¹не**¹шче (сміється) йє тайа тер¹ниц¹'а // (16, с. 338); / у¹мо¹го **тата**¹би¹ло ш¹'тири бра¹'т¹в // а¹в¹**ме¹не**¹би¹ла од¹'на сест¹'ра і тайа вмер¹'ла / (плаче) (16, с. 368).

Керовані члени речення, зреалізовані прийменниково-відмінковою формою родового й пов'язані суб'єктними відношеннями, можуть залежати від заперечних предикатів: / *в мене не було бат'ка* // (16, с. 74); / *в мене ш машини немає і нікого* (скривилася) *нема* / (18, с. 98); / *в нас нема хати!* (18, с. 116). Домінування в зазначені сфері аналізованих займенників пояснюємо специфікою досліджуваних текстів. У них оповідь іде від першої особи, котра часто ідентифікує себе як представника певної групи людей, близьких за територіальними чи мовленнєвими ознаками, віком та ін. Своєрідність прийменниково-займенникових форм вияскравлює відсутність у займенниках третьої особи епентетичного *н-*, притаманного в нормованому корелятові: *жили дід і баба / не було в їх дідів* (15, с. 66).

Проаналізовані попереду структури, що реалізують стверджувальний і заперечний модальний план, формують не єдиний варіант функційного вияву суб'єктних відношень. У говірковому зв'язному мовленні респонденти часто використовують заперечні висловлення з предикатом стану *нема*, що потребує додатка в родовому відмінку. З огляду на структурно-семантичні параметри такі речення «корелюють із двоскладними стверджувальними реченнями, предикат яких має значення існування, наявності (*є, був, буде*)» [22, с. 37]. Як засвідчує корпус фактичного матеріалу, у сфері суб'єктності перебувають займенники із заперечним значенням та іменники: *ал'є нікого нема вже в тем селі* / (18, с. 42); / *отак часом зайіж Уайем на зебран'є зб'їраємс'я / і кажем / же моїх кол'егув жадного нема* // (16, с. 430) – виділена безприйменникова сполука в сучасній українській літературній мові має відповідник із прийменником *з*: *жодного з колег; / нема зв'їрини одним словом* / (15, с. 492); / *вже старіх л'удей нема знайте* / (18, с. 246); / *село в'ел'ікоє на'роду нема* // (18, с. 44). У зв'язному мовленні діалектоносіїв Берестейщини сферу суб'єктності заповнює іменник-демінутив в усіченому кінцевим губним (*в'ід'орко*), а також субстантив без звичного кінцевого йотованого (*л'уд'і*), наприклад: / *зара таких нема / в'ід'орко* (обвела круг) (18, с. 132); / *то те'пер молодих л'уд'і нема* / (16, с. 442).

У говірковому зв'язному мовленні тенденційним є вживання лівобічного керованого компонента із супровідним кількісним значенням. Такі члени речення виражені графемою родовою й частіше перебувають у препозиції щодо опорного предиката, рідше після нього, пор.: / *а л'удей було!* (18, с. 90); / *да чоу'ни т'ки' здоров'ї'й / да туди л'удей набереца да ї* // (17, с. 54) і *повм'їрало / л'удей* // (15, с. 18). Іноді аналізовані синтаксичні одиниці моделюють еліптичні конструкції, наприклад: / *машин тут / ні проїти було!* (засміявся) (18, с. 90).

Зв'язок безпосереднього та опосередкованого напівсильного керування притаманний одиницям з адресатним значенням. Прийнято вважати, що в сучасній українській літературній мові цю позицію заповнюють тільки назви істот, маркування яких пов'язане з домінантною в зазначеній позиції графемою давального відмінка чи менш уживаними прийменниково-відмінковими формами родового й орудного [23, с. 195–202]. У досліджуваному корпусі фактичного матеріалу виявляємо зазначену закономірність (окрім виражених графемою орудного субстантивів), проте з деякими формальними модифікаціями. На основі множинного іменника *люди* продемонструємо наявність флексій, зокрема й паралельних, приєднаних до основи іменників на м'який приголосний: 1) -ам, -ом, -ем у волинсько-поліських говірках: / там по_д'вац'ит' 'сот'и да_л'и 'л'уд'_ам зим'л'і / (15, с. 156); // п'роскури тва'ринам не_да'йут' // 'тил'ко 'л'уд'_ом // (15, с. 286) – у цій частині тексту в адресатних синтаксичних відношеннях перебуває й іменник *тва'ринам*; о / йа ба_гато / та_ко ка_зала 'л'уд'_ем / ка_жу / йа бу_ла ма_лайа і йа ру_салк'і ба_чила // (15, с. 296); 2) -ом та -ум у підляських говірках, наприклад: / с'і_д'ел'і в_само_ходах / кара_б'іни сто_йал'і і цу_к'ерк'і ту_л'к'і 'д'ет'_ом 'л'уд'_ом да_вал'і // (16, с. 116); а_мама зо_ст_алас'а вдо_войу / і й_ак_то ко_л'іс' / й_ак то в_же ти д_вори па_рци_л'у_вал'і роз_да_вал'і 'л'уд'_ум / л'і_кв'іду_вал'і ти д_вори / роз_да_вал'і / то ба_т'ко м_г в_з'іт'і на_л'іпи_у 'V_алку / 'зе_м_л'у // (16, с. 46); // там ба_т'ушка мо_л'іц':а / у_то_ди на_уку ро_с_ка_же 'л'уд'_ум / (16, с. 270); 3) -ам й -ум у берестейсько-пінських говірках: / й_ак в_ме_не ко_бил_ка бу_л'а / то_й_а во_зил_а 'л'уд'_ам в_стру_мент (рукою праворуч) / (18, с. 230); / ха_те с_тавл'_айе / бу_ди_нк'і с_тавл'_айе / вс'_о / вс'_ім / го_су_дар_ству і 'л'уд'_ум / (18, с. 112) – у поданому висловленні межі семантичного наповнення дещо розширює субстантив *го_су_дар_ству*, що, як відомо, структурує групу назв неістот. Усі зазначені вияви відповідають заявленим науковцями формам (див., напр. [20, с. 87–101]).

В адресатній сфері засвідчені також особові займенники як безприйменникові маркери, що беруть участь у моделюванні керованих членів речення. Наприклад, у волинсько-поліському ареалі виявляємо особовий займенник *мені* у варіантах *ме_н'і* / *мн'і*, наприклад: / во_на ме_н'і_ї а_дрес да_ла: св_уї (15, с. 308); / а_во_на во_ру_ши_елас'а / во_ру_ши_елас'а і_с'і_ла / і_ка_же / мн'і_ї / і_с_тала го_во_ри_ети / (15, с. 118). За спостереженнями Г. Л. Аркушина, «у берестейських говірках звичайне вживання форми *мн'і*, що не залежить від темпу мовлення» [20, с. 108]: / ше_да_же мн'і_о_дин з_но_во_с'_олок (указівним пальцем у той бік) ро_с_ка_зу_вав / шо в_й_іх_да_же не_ме_цк'і_й офи_цер е_г_за_мен при_н'і_ма_в

(18, с. 66). На таку саму форму натрапляємо й у мовленні діалектоносіїв Підляшшя, поряд із якою функціює варіант *мн'є*: // *а мн'ї в ш'кол'ї да'л'ї та'куй'у карту / шчо ни 'майут' н'рава в'з'ети* / (16, с. 64); *ни 'помн'у / там чи ку'п'іла мн'є сан'далк'ї / 'може 'ї ку'п'іла / вже не" 'помн'у так 'добре* // (16, с. 126); */ наме'тай'у 'мама мн'є 'виши'ла со'рочечку* // (16, с. 338). В усній комунікації рівненських поліщуків засвідчений займенник *ме'не*, наприклад: *Ме'не 'Ман'а рос'казвала* // (17, с. 155).

Мовленнєва реалізація адресата пов'язана з аналітичними формами. Зокрема, у волинсько-поліському ареалі зазначені семантичні відношення експлікує сполука прийменник *на* + субстантив у знахідному відмінку, якій в українській літературній мові відповідає безприйменниковий давальний. Зазначені кваліфікаційні ознаки притаманні керованим компонентам, що залежать від дієслівних предикатів з узагальненим значенням повідомлення, наприклад: *а: / йа ка'ж'у на 'ту 'бабу / ех! / то ш 'то ми'е 'будемо так 'муч'итис'а* / (15, с. 16); *а 'в'ін на 'туго / шо при'возив чулу'в'ік 'р'ізати / ска'зав на 'ж'інку / ро'с:ердивс'а на 'й'її і їди 'с'од'н'ї / їди 'пок'ї 'муха за'кашл'айец':а* (15, с. 50). Іноді значення джерела інформації реалізує прийменник *черес* з іменником у знахідному відмінку: */ а 'йа ко'лис' 'черес ста'р'іш'ї 'л'уде ка'зали* // *слуха / чула / шо го'ворат' / шо 'за'й'яс' то 'є на пога'не* / (15, с. 384). Опосередковане керування притаманне додаткам, які перебувають у підпорядкуванні дієслів мовлення й представлені формою родового відмінка разом із прийменником *для*. Вони конкурують із безприйменниковим вираженням, що можемо простежити навіть у межах однієї конструкції: */ ти 'йул'ї'а ска'жи дл'а мико'лай'а / пудож'д'іт'е на 'дво'р'х / йа 'вам шос' ска'жу* // (16, с. 128). Крім того, засвідчений у моделюванні адресатної семантики прийменник *для* разом з іменником чи займенником у родовому відмінку структурує додатки, які залежать від інших семантичних груп дієслів, наприклад: *// та'ко г'рай'у дл'а 'тех ди'тей / сми'й'уц':а / путан'ц' 'у'й'ут' / о* // (15, с. 154); *// дл'а 'сина зус'тавив там св'й'у 'хату / де жи'в'ів* // (16, с. 94). Іноді в спонтанному мовленні підлящуків зазначений службовий компонент реалізує адресатне значення разом із формою, що має омонімічну з називним відмінком флексію: [Чи прибирали зі стола?] */ а 'то йак хто / 'інш'ї ка'зал'ї / шо т'реба зос'тавити то дл'а 'мертви 'душ'ї 'буде* / (16, с. 62).

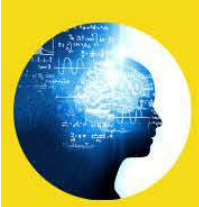
Поширеними в західнополіському ареалі є безприйменникові одиниці як засоби важення інструментальних відношень. Вони корелюють із характерними для літературної мови аналітичними відповідниками, структурованими прийменниками *в* або *на*, наприклад: */ х'лопци*

поприход'ат' / то карти грайут' / то шуткуйут' / (15, с. 100); / а увечери хлопці приход'ат // ми кажем то те пер би не чепл'ал'іс'а би до дивчи'н'ат / бо л'ізе / або карти грайут / або тийі куди'л'і / (16, с. 216); // хлопці наїмут' музек'і / на до роз'і потан'ц'уйемо / скрипку пограє (показує, як скрипаль грає) тої музикант / о // (15, с. 268). Не менше зацікавлення викликають форми з прийменником без, співвідносним із літературним через, наприклад: [Що колись готували їсти на весілля?] кол'іс'а зби'рал'і сир / сушил'і і крутил'і // серики (робили) і сушил'і / а пуз'н'ій його йако'с' стругал'і / і то на мочувал'і / і моло... / ни молот'і туко но валком крутил'і / бо то ти пер можем без машинку / (16, с. 182). Інструментальні відношення притаманні мовним одиницям з узагальненим значенням засобу пересування. Серед них простежуємо додатки, поєднані безпосереднім й опосередкованим підрядним зв'язком почасти навіть в одному висловленні: скр'іс' во'зил-ис'а так'іми вози'ками / (15, с. 26); // а до П'інс'ка да'леко йїхати кат'ером // по во'ди да гарно л'ітом / (17, с. 54); / ну да йа вже етак йак на'училася йїздити (помах) на тий кобилци' / (18, с. 232); і ми на возах приїж'Уали / нас тут возами при'возили / возом / (16, с. 76).

Своєрідний морфологічний вияв характерний для керованих членів речення, що реалізують локативні відношення. У цьому контексті варто розглянути аналітичні форми, структуровані прийменником без як корелятом літературного через та іменником у знахідному відмінку. Зазначена сполука позначає проміжний шлях руху вперек щодо певної локації: / навет і муї му'жик рас с тим переїшов дес' коло ши'рокейї х'войї / там н'і п'литко би'ло / без бу'х'і шчос' там купо'вав мн'е і шче з од'ним // (16, с. 130).

У досліджуваних текстах посиленню комунікативно-прагматичних інтенцій сприяє нанизування однорідних керованих членів речення, часто супроводжуваних службовими одиницями: // да бу'ц'оху / да морку л'удие йїли // (17, с. 22); / роска'жу про ц'ого / про' / про'пана и про' ми'ш'чанов / про' меш'чанов и мужи'к'ів ко'роче гово'р'а // (15, с. 240). Якщо в літературній мові поєднані сурядним зв'язком додатки переважно залежать від одного опорного компонента, то у мовленні діалектоносіїв простежуємо дублювання дієслів, що динамізує оповідь, виконує кумулятивну й актуалізаційно-семантичну функції, а також реалізує інтенцію респондента якнайдокладніше інтерпретувати ситуацію, наприклад: // йа б'рала гри'би'е прав'дивийе / рос... // б'рала мас'л'у'ки'е / б'рала ку'жа'к'е / (16, с. 24); / ку'т'у то'ук'ли с'пша'ниц'і / ку'т'у ва'рил'и на кол'аду і на гор'дан' // ку'т'у ва'рил'и на во'д'і /

бес¹соли // (15, с. 284). У говірковому мовленні натрапляємо на повторення того самого керованого члена речення почасти навіть з опорним словом, що можна пояснити відтворенням у пам'яті образів та подій із минулого, які виникають під час розповіді: / низ кор⁰вайу то в¹нас нази¹вал'і пу¹дошва / то туйу пу¹дошву то так ¹бут'то мулу¹дим / мулу¹дим // (16, с. 186); // шо ¹п'іде / все моло¹ка (розвела руками) не¹ма / все моло¹ка (знов розвела руками) не¹ма / (15, с. 248). Редупліковані компоненти як обірвані висловлення слугують засобом передавання різних модальних відтінків та увиразнення психоемоційного стану оповідача в момент мовлення: / не¹к'л'і в¹су¹боту коро¹вай / а¹ коро¹вай... (16, с. 250).

Висновки. Отже, синтаксичну своєрідність діалектного зв'язного мовлення жителів західнополіського ареалу вияскравлюють керовані члени речення, які попри наявність спільних із літературними відповідниками ознак, мають низку специфічних рис. Їхня спорідненість з унормованими одиницями полягає в однобічному підрядному зв'язку, вираженні об'єктних, суб'єктних, адресатних, інструментальних і локативних відношень та експлікації відмінковими й прийменниково-відмінковими формами. Акцент на місці аналізованих компонентів у структурі речення та розмежуванні безпосереднього та опосередкованого керування слугує передумовою вияву низки їхніх особливостей. У західнополіському говірковому синтаксисі керовані лінгвальні елементи часто перебувають у передприсудковій сфері, що сприяє їхньому комунікативному наголошенню. Зосередження уваги на морфологічних засобах додатків послугувало передумовою розмежування зазначених науковцями форм і тих, що доповнюють окреслені в лінгвістичній літературі варіанти та виявляють відхилення від літературних норм, з-поміж яких трапляється й усичення кінцевих приголосних в іменниках. Зорієнтованість на ознаку аномативності / нормативності аналітично маркованих додатків дає змогу подати їхні пари, де перший компонент представлений у діалектному мовленні, а другий – літературний корелят. Серед них керовані члени речення, поєднані такими відношеннями: 1) об'єктними: а) в + знахідний відмінок – на + місцевий відмінок, б) на + знахідний відмінок – в + знахідний відмінок, в) на + знахідний відмінок – називний відмінок, г) для + родовий відмінок – безприйменниковий давальний; 2) адресатними: а) на + знахідний відмінок – безприйменниковий давальний, б) через + знахідний відмінок – від + родовий відмінок; 3) інструментальними та локативними: без + знахідний відмінок – через + знахідний відмінок. У говірковому матеріалі прийменники часто зазнають фонетичної

модифікації порівняно з унормованим варіантом: *уд, от^о, вод – від; пуд – під, спуд – з-під, оп – про, зу – зі*, почасти навіть відбувається усічення службових слів у (*в*), *на*. Окрім іменників, зв'язок керування часто реалізують займенники, насамперед особові, що зумовлено особливістю аналізованого матеріалу. Його специфіку віддзеркалює також наявність однорідних додатків і дублювання тих самих слів, які виконують кумулятивну й актуалізаційно-семантичну функції, передають різний модальний план оповіді та реалізують комунікативно-прагматичні інтенції.

Перспективою дослідження може послугувати опис атрибутивних синтаксичних одиниць у зв'язному мовленні діалектоносіїв Західного Полісся.

Література:

1. Мойсієнко В. М. Фонетична система українських поліських говорів у XVI–XVII ст. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 414 с.
2. Громик Ю. В. Рефлексія давніх голосних у поліській говірці с. Липне. *Молодий вчений*. 2015. Вип. 2 (5). С. 74–77.
3. Громик Ю. В. Система консонантизму в поліській говірці с. Липне. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства: зб. наук. пр.* Хмельницький, 2015. Вип. 8. С. 29–33.
4. Дружок І. М. Фонетична система говірок Волинського Полісся: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філософії: 035 «Філологія». Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2023. 198 с.
5. Аркушин Г. Л. Іменний словотвір західнополіського говору: монографія. Луцьк: Ред.-о-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. 763 с.
6. Аркушин Г. Л. Народна лексика Західного Полісся: монографія. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. 236 с.
7. Громик Ю. В. «Наша байка зусьом начча»: поліська говірка с. Липне: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 288 с.
8. Грицевич Ю. В. Діалектний компонент у фольклорних текстах із Західного Полісся: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 192 с.
9. Громик Ю. В., Яворський А. Ю. Поліські діалекти в сучасній художній літературі: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 304 с.
10. Аркушин Г. Л. Відбиття синтаксичних особливостей говірок у діалектних словниках. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць*. 2016. Вип. 21. С. 7–10.
11. Аркушин Г. Л. Українські говірки Підляшшя: сучасне усне мовлення. Луцьк: ФОП Іванюк В. П., 2022. 196 с.
12. Вовченко Г. Синтаксис народного мовлення в діалектному словнику: краєзнавчий аспект. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць*. 2018. Вип. 23. С. 400–403.
13. Грицевич Ю. В. Синтаксичні особливості західнополіських говірок (на матеріалі фольклорних текстів). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Т. 33. Вип. 4. Ч. 1. С. 6–11.
14. Литвинова Н. Б. Синтаксис діалектного висловлення в контексті взаємовпливу народного та літературного мовлення. *Лінгвістика*. 2012. № 3(1). С. 88–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2012_3%281%29__12.

15. Аркушин Г. Голоси з Волинського Полісся (Тексти). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. 542 с. + 2 електрон. опт. диски (DVD).
16. Аркушин Г. Голоси з Підляшшя: тексти. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. 534 с.
17. Кірілкова Н. В., Поліщук Н. М. Рівненське Полісся: зразки мовлення, тексти: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2017. 340 с.
18. Аркушин Г. Голоси з Берестейщини (Тексти). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 536 с.
19. Зінчук Р. С. Словозміна іменників у західнополіських говірках: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.10 «Українська мова». Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. 20 с.
20. Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія: навч. посіб. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 257 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2835/1/West_dialect.pdf.
21. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с. URL: <https://archive.org/details/velykislovnyk/page/1204/mode/2up>.
22. Костусяк Н. М. Семантико-синтаксична парадигма відмінкової грами «суб'єкт». *Лінгвістичні студії*. 2012. Вип. 25. С. 35–39.
23. Межов О. Г. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 464 с.

References:

1. Moisiienko, V. M. (2006). Fonetychna systema ukrainskykh poliskykh hovoriv u XVI–XVII st. [The Phonological System of Ukrainian Polissian Dialects in the 16th-17th Centuries]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
2. Hromyk, Yu. V. (2015). Refleksatsiia davnikh holosnykh u poliskii hovirtsi s. Lypne [Reflexivity Ancient Vowels in the Polissyan Patois of Village Lypno]. *Molodyi vchenyi*, 2(5), 74-77 [in Ukrainian].
3. Hromyk, Yu. V. (2015). Systema konsonantyzmu v poliskii hovirtsi s. Lypne [System of Consonants in the Polissyan Patois of the Village Lypne]. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva: zb. nauk. pr. Khmelnytskyi*, 8, 29-33 [in Ukrainian].
4. Druzhuik, I. M. (2023). Fonetychna systema hovirok Volynskoho Polissia [Phonetic dialect system of Volyn Polissia]. *Doctor's thesis*. Lutsk: VNU im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
5. Arkushyn, H. L. (2004). Imennyi slovotvir zakhidnopoliskoho hovu: monohrafiia [Derivational Morphology of the Western Polissian Dialect: A Monograph]. Lutsk: Red.o-vyd. vidd. «Vezha» Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
6. Arkushyn, H. L. (2014). Narodna leksyka Zakhidnoho Polissia: monohrafiia [Folk Lexicon of Western Polissia: A Monograph]. Lutsk: Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
7. Hromyk, Yu. V. (2023). «Nasha baika zusom nachcha»: poliska hovirka s. Lypne: monohrafiia [«Nasha baika zusom nachcha»: the Polissian Dialect of the Village Lipne: A Monograph]. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
8. Hrytsevych, Yu. V. (2022). Dialektnyi komponent u folklornykh tekstakh iz Zakhidnoho Polissia: monohrafiia [Dialect Component in Folklore Texts from Western Polissia: A Monograph]. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].

9. Hromyk, Yu. V., Yavorskyi, A. Yu. (2022). Poliski dialekty v suchasni khudozhnii literaturi: monohrafiia [Polissian Dialects in Contemporary Fiction Literature: A Monograph]. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].

10. Arkushyn, H. L. (2016). Vidbytta syntaksychnykh osoblyvostei hovirok u dialektnykh slovnykakh [Reflection of Syntactic Features of Manners of Speaking in Dialectal Dictionaries]. *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva: zb. nauk. prats*, 21, 7-10 [in Ukrainian].

11. Arkushyn, H. L. (2022). Ukrainski hovirky Pidliashshia: suchasne usne movlennia [Ukrainian Dialects of Podlaskie: Contemporary Oral Discourse]. Lutsk: FOP Ivaniuk V. P.

12. Vovchenko, H. (2018). Syntaksys narodnoho movlennia v dialektnomu slovnyku: kraieznachnyi aspekt [Syntax of folk speech in the dialectal dictionary: regional ethnography aspect]. *Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva: zb. nauk. prats*, 23, 400-403 [in Ukrainian].

13. Hrytsevykh, Yu. V. (2022). Syntaksychni osoblyvosti zakhidnopoliskykh hovirok (na materialy folklornykh tekstiv) [Syntactic Features of Western Polissian Subdialects (Case Study of the Folklore Texts Material)]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka*, 33 (4), 1, 6-11 [in Ukrainian].

14. Lytvynova, N. B. (2012). Syntaksys dialektnoho vyslovlennia v konteksti vzaiemovplyvu narodnoho ta literaturnoho movlennia [Syntax of Dialectal Utterance in the Context of Coinfluence of Folk and Literary Speech]. *Linhvistyka*, 3(1), 88-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2012_3%281%29__12 [in Ukrainian].

15. Arkushyn, H. (2010). Holosy z Volynskoho Polissia (Teksty) [Voices from Volyn Polissia (Texts)]. Lutsk: VNU im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].

16. Arkushyn, H. (2007). *Holosy z Pidliashshia: teksty* [Voices from Podlachia: Texts]. Lutsk: RVV «Vezha» Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].

17. Kirilkova, N. V., Polishchuk, N. M. (2017). *Rivnenske Polissia: zrazky movlennia, teksty: navch. posib.* [Rivne Polissia: Speech Samples, Texts]. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].

18. Arkushyn, H. (2012). *Holosy z Beresteishchyny (Teksty)* [Voices from Beresteishchyna (Texts)]. Lutsk: VNU im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].

19. Zinchuk, R. S. (2010). Slovozmyna imennykiv u zakhidnopoliskykh hovirkakh [Noun Inflection in Western Polissian Dialects]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Lutsk: VNU im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].

20. Arkushyn, H. L. (2012). *Zakhidnopoliska dialektolohiia: navch. posib* [Western Polissian Dialectology]. Lutsk: VNU im. Lesi Ukrainky. Retrieved from https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2835/1/West_dialect.pdf [in Ukrainian].

21. Busel, V. T. (Eds.). (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.)* [Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian Language]. Kyiv, Irpin: VTF «Perun» Retrieved from <https://archive.org/details/velykyislovnyk/page/1204/mode/2up> [in Ukrainian].

22. Kostusiak, N. M. (2012). Semantyko-syntaksychna paradyhma vidminkovoi hramemy «subiekt» [Semantic-Syntactic Paradigm of the Case Grameme “Subject”]. *Linhvistychni studii*, 25, 35-39 [in Ukrainian].

23. Mezhov, O. H. (2012). *Typolohiia minimalnykh semantyko-syntaksychnykh odyntyts: monohrafiia* [Typology of Minimal Semantic-Syntactic Units]. Lutsk: Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].